

- א. וכן נקטו הפוסקים שאינה בטילה ביחוד לישיבה בלבד, אלא אם טח פניה בטיט (עפ"י רמב"ם ב,טו; תשו"ע או"ח תמב,ט. וע"ש במשנ"ב ושעה"צ שצדד עפ"י לשונות הגמרא והפוסקים אם די בטיחת פניה העליונים או שמא טח מכל צדיה).
- ב. לכאורה משמע בגמרא [מקושת אביי: 'תרצת בכזית, פחות מכזית מי תרצת'] שבפחות מכזית מודת תנא קמא שבטלה. ומהר"ם חלאוה פרש מפני שבפחות מכזית אינה ראויה לחמץ בה עיסות אחרות.

ה. עריבת העבדנים שנתן לתוכה קמח בתוך שלשה ימים סמוך לפסח – חייב לבער. קודם שלשה ימים, כבר נתקלקל על ידי ריח הכלי ואינו חייב לבער. אמר רבי נתן: אם נתן לתוכה עורות, אפילו תוך שלשה ימים אינו חייב לבער. אמר רב: הלכה כרבי נתן. אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת.

דפים מה – מו

פה. בצק שבסדקי עריבה – מה דינו לענין חציצה בטבילת העריבה; צירופו לכביצה לטומאת אכלים; הורדת טומאה על העריבה כשנגע בו שרץ?

בצק שבסדקי עריבה, לענין טומאת אכלים –

בשאר ימות השנה – הכל תלוי בהקפתו עליו; אם מקפיד עליו, שאינו רוצה לקיימו שם – חוצץ ואינו בטל לעריבה. ואם רוצה בקיימו שם – הריהו כעריבה ואינו חוצץ בטבילה (רבא), ושרץ הנוגע בבצק כנוגע בעריבה (רב פפא), ואינו מצטרף עם בצק אחר להשלים שיעור לטומאת אכלים (אביי).

ובימות הפסח אפילו אם אינו מקפיד עליו, תלוי הדבר בשיעור הבצק, אם יש בו כזית אם לאו (כן מפורש בבביתא), ואם הוא במקום העשוי לחזק וכנ"ל; באופנים שחייב לבערו – חוצץ בטבילה. ואם לאו – אינו חוצץ (כן פירש רבא למשנתנו. וכ"כ הרמב"ם בפירוש המשנה, וכן נקט המאירי להלכה).

וכן לענין שרץ הנוגע בבצק; אפילו אינו מקפיד עליו, איסורו (בכזית) מחשבו שהרי הוא חייב ליטלו משם לבערו, ולכן העריבה טהורה (רב פפא).

כנוצר למעלה, הרי"ף פסק כלשון אחרונה להחמיר בכזית אפילו במקום העשוי לחזק. ואף על פי שכאן נהפך הדבר לקולא, יש לומר שכיון שלמעשה נוקטים להחמיר באיסור חמץ והריהו נצרך לבער ומקפיד להוציאו, שוב יש כאן חציצה ודאי (עפ"י שיעורי הגרשו"א).

וכן לענין צירוף חתיכות הבצק שבעריבה לשיעור כביצה לטומאת אכלים; בפסח, אפילו באופן שכרגיל אינו מקפיד להסירו, איסורו מחשבו גם לענין טומאת אכלין, ומצטרף להשלים לכביצה (אביי).

משמע לכאורה שחתיכות פרודות מצטרפות לכביצה לטמא אחרים בנגיעה זו בזו, וכן דעת הראב"ד (בהשגותיו על הרמב"ם הל' טומאת אכלין ו,יז). וצריך עיון מדברי הרמב"ם (שם) שאין צירוף אלא אם נעשה גוש אחד (דברי אמת דף קכ ע"א. וע' גם בחדושי חת"ס חולין קיח: שהעיר מכאן. ולהרמב"ם יש לפרש שנדבק בצק לאותו בצק שבסדקים).

צריך עיון, בעברין שאינו מקפיד בפסח לבער הבצק, האם גם בזה אמורה סברת 'איסורו חשוב' (עפ"י שיעורי הגרשו"א).

דף מו

שלב

פו. מהו 'בצק החרש' ומה דינו?

בצק החרש הוא בצק שאין ניכר בו אם החמיץ אם לאו (שמשונה, כחרש הזה שיש לו אזנים ואין ניכר בו אם שומע. לשון אחרת: בצק הקשה כחרש, שאין בו סימני חימוץ (רש"י). ויש מפרשים: שאם תכהו לא תשמע ממנו קול, כחרש. הערוך); –

אם יש עיסה אחרת כיוצא בו, שנילושה עמו וכבר החמיצה – הרי זה אסור. אין שם כיוצא בו – אמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש: כדי הילוך מיל [עד לשיעור זה מותר. והוא שיעור הליכת אדם ממגדל נוניא לטבריא].

א. שיעור הילוך מיל, נוקטים הפוסקים להלכה שהוא י"ח דקות. ויש שכתבו כ"ד דקות (ע' פרוש המשנה לרמב"ם כאן). ויש אומרים כ"ב דקות וחצי. ואפשר שבמקום הפסד מרובה יש לסמוך על דעה זו, וכל שלא שהה כ"ב דקות וחצי אין לאסור אם לא ראינו בו סימני שיאור וסידוק (עפ"י באור הלכה תנט, ב).

וע"ע להלן מה לענין שהיית הבצק ללא עיסוק.

ב. אף אם לא שהה מיל, אם עיסה אחרת כמותה החמיצה – אף זו אסורה (עפ"י ר"ן; ט"ז תנא סק"ג). ואפילו התעסקו עימה (עפ"י ריטב"א; פ"ח ופמ"ג).

ואולם לפי פירוש הערוך והראב"ד, אם מכים עליה וקולה צלול, אפילו שהה כדי הילוך מיל וחברתה החמיצה – מותרת (עפ"י חו"א קכ"א, טו. וכ"כ המאירי לענין שהיית מיל ולא נתחרש).

פז. א. כיצד מפרישים חלה בטומאה ביום טוב של פסח?

ב. האם עוברים ב'בל יראה' וב'בל ימצא' על חלת חמץ שהורמה ונמצאת ברשותו של ישראל?

א. 'חלה' טמאה אינה נאכלת לשום אדם, ולכן אפייתה אסורה ביום משום שאינה לצורך אוכל נפש. ואם אתה אומר לא תיאפה, הריהי מחמצת.

וגם לשורפה אסור שהרי אין שורפים תרומה וקדשים ביום טוב. ואפילו אם נהנה מההיסק תוך כדי השריפה – אסור, אם מדאורייתא מפני שיעיקר השריפה לא לצורך האדם היא אלא משום מצוה (ריב"א), אם מגזרה דרבנן אטו שריפה שלא לצורך (ר"י).

– כיצד תעשה?

רבי אליעזר אומר: לא תקרא לה שם 'חלה' עד שתאפה. ואף על פי שידוע שאחד מן הלחמים אינו ראוי לאכילה שהרי היא חלה – הלא על כל אחד ואחד אפשר לומר שהוא אינו זה (רש"י). ואף אם נאמר סוף סוף יש כאן אפית פת אחת שלא לצורך, אך הואיל ואם ירצה יכול להפריש חלה מכל פת ופת, הרי שכל הלחמים ראויים לאכילה (עפ"י מסקנת דברי רש"י; רשב"א בתוס' בדעת רש"י), הלכך אין באפייתם איסור.

א. מרש"י בתחילת הסוגיא (לפי גרסתנו בגמרא) משמע שאפילו קראה שם קודם שתאפה, מותר לאפות הכל – הואיל ויכולה להישאל על החלה, אלא שלכתחילה עדיף שלא להסתמך על 'הואיל'. והתוס' כתבו לאסור. וכן כתב רש"י במסקנא (מח).

ב. מפרש"י (ור"ף) נראה שאף על פי שיש בעיסה שיעור חיוב חלה, כשקוראת שם לאחר האפיה צריך צירוף סל. ואילו התוס' ועוד ראשונים חולקים וסוברים שאין צריך צירוף סל באופן זה, אבל צריך להפריש מן המוקף (= בסמיכות, כשהכל במקום אחד), כשאר תרומות ומעשרות.

בן בתירא אומר: תקרא לה שם חלה בעודה עיסה, ותטיל את החלה בצונן עד הערב כדי שלא תחמיץ. וכשרואים שהמים מתחמים קצת בשהייתם בבית, יזהרו להחליפם במים צוננים (אחרונים, מובא במשנ"ב תנו ס"ק יט).

יש מי שצדד שהטלה לצונן אינה מועילה אלא כאשר המים סובבים העיסה מכל צדדיה (ע' קול גדול יז עפ"י הגהות מיימוניות).

רבי יהושע אומר: לא זהו חמץ שמוזהרים עליו בבל יראה ובבל ימצא [שהחלה אינה שייכת לבעלים, כי טובת ההנאה שיש לו מכה האפשרות לבחור כהן שירצה, אינה נחשבת 'ממון'. וגם אין אומרים הואיל ואם ירצה ישאל על הפרשתו ונמצאת החלה חוזרת להיות שלו], אלא מפרישתה ומניחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה.

משמע שלרבי יהושע, גם אם מחליט לטרוח ולהפריש חלה מכל לחם ולחם, אין התר לאפות מאחר וכעת ישנה אפשרות שיפריש אחד על הכל (עפ"י חזו"א קכד, ע"ש).

רבי אומר: הלכה כרבי אליעזר. ורבי יצחק אומר: הלכה כבן בתירא (מת.).

א. הרי"ף הרמב"ם רש"י ור"י יוסף (בתוס') פסקו כרבי אליעזר, שכן פסק רבי להלכה [והר"י (בתוס' מת.) דחה הראיה]. וכן נקטו הפוסקים למעשה.

וכתבו הראשונים: כל זה אמור רק בחלת ארץ ישראל, אבל בחלת חוצה לארץ תקרא לה שם קודם האפיה כי גם הטמאה ראויה לכהן קטן. אין שם כהן קטן, לדעת הרי"ף והראב"ד לא תקרא לה שם עד שתאפה. ויש שכתבו אף כשאין כהן קטן אפשר ליתן לכהן גדול שטבל לקריו (ע' בעל המאור). ויש אומרים אף לכהן גדול (טמא) על ידי ביטול ברוב (עתוס' ורא"ש). ויש מתירים על ידי ביטול אף לזר. ויש אומרים שבזמן הזה אין מאכילים חלה לשום כהן (ע' בבכורות כו שיטות הפוסקים).

ומפשט דברי רש"י (מת: ד"ה טמא ליה) משמע שאף בחלת חז"ל נוהגים כר"א.

ב. אירע שקראה שם 'חלה' עד שתאפה – תטיל בצונן, כי גם רבי אליעזר אינו חולק על בן בתירא שהטלה לצונן מונעת חימוץ, אלא שלכתחילה אין לסמוך על כך (ר"י רבנו תם ורא"ש; הגהות מיימוניות יו"ט פ"ג; טשו"ע תנו. ב. ואמנם לפרש"י בתחילת הסוגיא (לגרסה דידן) משמע לכאורה שלר"א אם קראה שם חלה יכולה לאפות החלה מטעם 'הואיל', אך לבסוף כתב (מת. ד"ה אבל ושם ע"ב ד"ה אמר ליה) שאסור לאפותה. אלא שיש לדקדק קצת מרש"י (שם בד"ה מילתא) שלרבי אליעזר אין מועילה הטלה לצונן. ע"ש במהרש"א).

ג. כתב הרי"ן (עפ"י הירושלמי): משנתנו מדברת כשכבר גלגל עיסה כשיעור חיוב חלה, אבל כל שלא גלגל אין צורך לכל הנ"ל אלא יחלקנה ויגלגלנה פחות פחות מכשיעור. דעה זו הובאה ברמ"א (תנו. ב.) והגר"א בבאורו מפקפק בזה.

ב. לדעת רבי אליעזר, עובר אדם ב'בל יראה' על חלה שברשותו, הגם שצריך ליתנה לכהן. ולדעת רבי יהושע – אינו עובר.

[טעמו של רבי אליעזר, פרש רש"י במסקנת הסוגיא (להלן מת.) משום שטובת הנאה ממון (וכן דעת בן בתירא, שטובת הנאה ממון. ר"ן). ואילו רבי יהושע סובר טובת הנאה אינה ממון. ולפי גרסתנו (וכ"ה ברי"ף ושר), גם אם טובת הנאה אינה ממון אפשר שעוברים בבל יראה לרבי אליעזר הואיל ואם ירצה נשאל הוא על קריאת שם הלכך נחשב כממונו ועוברים עליו (מן התורה). שער המלך חמץ א, ב – כפשוטו דברי הברייטא), אבל דעת רש"י שאין עוברים משום ב"י בגלל האפשרות לישאל, כי סוף סוף עתה אינו שלו (ע"ע בשיטות הראשונים, בשו"ת שבט הלוי ח"ו צה)].

דפים מז – מז

פח. א. האופה מיום טוב לחול – מה דינו?

ב. מהו לאפות ולהכין מיום טוב לשבת?

ג. אפיית לחם הפנים ושתי הלחם – האם דוחה שבת ויום טוב אם לאו?